

Nr 737

Av herr Brandt i Sätilla m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 45, med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, m. m.

(Lika lydande med motion nr 627 i Första kammaren)

Den allmänna tilläggs pensioneringen har tillskapats och konstruerats för att utgöra ett pensioneringssystem, som skall kunna omfatta samtliga svenska medborgare. Anslutningen till systemet är obligatorisk för inkomster av anställning, medan personer med inkomst av annan förvärvs verksamhet har rätt att för denna inkomst begära undantagande från detsamma.

Det synes böra vara av allmänt intresse att den allmänna tilläggs pensioneringen blir så konstruerad, att den kan allmänt utnyttjas även av personer med inkomst av annat förvärvsarbete. Detta kan med systemets nuvarande konstruktion ej bli möjligt. Somliga grupper av företagare, speciellt lantbrukarna, är på grund av karaktären av den ekonomiska verksamhet de bedriver tvingade till utgifter för kapitalbildning, som ger dem alltför små övriga disponibla inkomster för att de även skulle kunna orka med att betala fulla avgifter till den allmänna tilläggs pensioneringen. En stor del av dessa inkomsttagare har dessutom så låga inkomster, vilka till stor del utgår in natura som produkter från företaget och bostadsförmåner, att utrymmet för pensioneringsavgifter blir synnerligen knappt.

Vid bedömningar av pensioneringsproblemen måste beaktas de speciella förhållanden, som betingas av den av småföretagarna bedrivna ekonomiska verksamheten. Dessa förhållanden innebär dels stora variationer inom småföretagargrupperna, dels betydelsefulla skillnader gentemot löntagarna.

Samtliga småföretagare arbetar med en uppsättning av kapital, vilket är en förutsättning för deras verksamhet och därmed också för de arbetsersättningar de kan erhålla. Somliga företagare har ett mycket obetydligt sådant kapital. Detta gäller exempelvis för fria yrkesutövare med akademisk utbildning, såsom advokater och privatpraktiserande läkare, vilkas kapital till absolut övervägande del består av den egna utbildningen. För handelsidkare och hantverkare är kapitalbehovet skiftande men i regel ganska litet. Lantbruksföretagarna, vilka utgör den största gruppen av småföretagare, har däremot ett mycket stort kapitalbehov. För ett bärkraftigt familjejordbruk är behovet av kapital för fastigheter, husdjur, inventarier, förråd och andra

Bihang till riksdagens protokoll 1961. 4 saml. Nr 737—743

rörelsemedel numera av storleksordningen 250 000 kr. Lantbrukets kapitalbehov torde även komma att öka i framtiden genom nödvändigheten av till omslutningen större driftenheter och kapitalkrävande rationaliseringsåtgärder.

För de företagare, som måste arbeta med ett relativt stort kapital, är inkomstanvändningen i stor utsträckning bunden av detta. En stor del av lantbrukets kapital är upplånat sådant, vilket måste amorteras. Amorteringarna kan i synnerhet för nystartade och yngre lantbrukare vara synnerligen betungande. Svårigheterna att erhålla lån samt de ökade riskerna vid en alltför hög skuldsättning medför även, att en relativt stor del av kapitalbildningen inom lantbruket måste ske genom eget sparande (utöver amorteringssparandet). Till detta kommer att de årliga insatserna i lantbrukets ekonomiska föreningar numera uppgår till avsevärda belopp.

Lantbrukarfamiljernas disponibla inkomster reduceras alltså i hög grad av bundna utgifter i form av amorteringar, genom eget sparande finansierade investeringar och föreningsinsatser. Av lantbrukarnas inkomster är dessutom, särskilt för större familjer, en stor del naturainkomster (bostadsförmåner samt produkter från lantbruket). De för övriga levnadsomkostnader disponibla kontanta medlen blir därför ofta mycket små. Detta medför att avgifterna till den allmänna tilläggs pensioneringen, som måste bestridas från dessa kontant disponibla medel, i många fall kommer att bli synnerligen kännbara. När avgifterna till den allmänna tilläggs pensioneringen undan för undan höjs, kommer lantbruksföretagarnas möjligheter att erlagga dem att successivt minska. Svårigheterna för nytillträdande och yngre lantbrukare kommer att bli mycket stora, kanske nästan oöverkomliga.

Löntagarna har icke denna av sin verksamhet beroende bundenhet att göra amorteringar samt att spara för egen kapitalbildning som förutsättning för sina arbetsställningar. Genom att deras pensionering är ordnad genom den allmänna tilläggs pensioneringen samt — speciellt för tjänstemän — kompletterad i annan form ligger deras pensioneringskostnader till absolut övervägande del utöver den inkomst, som de själva disponerar över. De pensionsavgifter, som erlagges av arbetsgivarna för löntagarna, motsvaras hos de kapitalbehövande företagargrupperna delvis av amorteringar och annat sparande. Dessa sänker de för konsumtion disponibla inkomsterna på samma sätt som pensionsavgifter och måste beaktas vid alla jämförelser mellan företagares och andra grupperns pensioneringsproblem.

Det hittills obetydliga antalet avanmälningar från den allmänna tilläggs pensioneringen får ej tolkas som tecken på ett motsvarande positivt intresse för densamma inom småföretagargrupperna. En hel del avanmälningar har ännu ej skett på grund av att företagarna ej hunnit sätta sig in i frågan och att det förelegat svårigheter att få tag i erforderliga blanketter. Undantagande, som gäller från systemets början, kan göras ända fram till den 30 juni i år. Ett stort antal företagare intager dessutom säkerligen en avvaktande

hållning, innebärande att de anser sig orka med avgifterna några år i systemets början, men avser att senare ta upp frågan om undantagande till förnyat övervägande.

Vid den allmänna tilläggspensioneringens nuvarande utformning kommer det efter relativt kort tid att bli synnerligen svårt för många lantbrukare att orka med avgifterna. Då det egna kapitalet även kan utnyttjas för pensioneringsändamål, speciellt för ålderdomsförsörjningen, skulle den allmänna tilläggspensioneringen som tillägg till folkpensioneringen för många lantbrukares del komma att innebära en överpensionering. Samtidigt finns det inom lantbrukarbefolkningen betydande eftersatta behov av i synnerhet efterlevande- och invalidskydd. Att behöva helt avstå från den allmänna tilläggspensioneringen skulle därför för de flesta vara lika oförmånligt som att nödgas till alltför stort deltagande i densamma. Förhållandena inom småföretagargrupperna är mycket skiftande med avseende på inkomster, skuldsättning och eget kapital, familjestorlek m. m. Det synes därför nödvändigt att för inkomster av annat förvärvsarbete en ökad valfrihet införes i det allmänna tilläggspensioneringssystemet.

Genom en ökad valfrihet beträffande deltagandet med inkomst av annat förvärvsarbete skulle småföretagarna få större möjligheter att anpassa pensioneringen till sina betalningsmöjligheter och pensioneringsbehov. En större smidighet i systemet skulle ge dem större möjligheter att delta i densamma. Tvånget att begära undantagande på grund av oförmåga att erlagga avgifterna skulle minska. På längre sikt borde man härigenom kunna få en större allmän uppslutning kring den allmänna tilläggspensioneringen.

Det synes därför nödvändigt, att de tekniska möjligheterna att ordna en ökad valfrihet beträffande deltagandet med inkomst av annat förvärvsarbete i den allmänna tilläggspensioneringen blir föremål för en förutsättningslös utredning.

Enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension gäller att summan av inkomst av anställning och av annat förvärvsarbete utöver dubbla basbeloppet är pensionsgrundande och därmed avgiftsbelagd endast till två tredjedelar. I proposition nr 45 till innevarande riksdag har Kungl. Maj:t föreslagit att denna begränsning skall bortfalla, så att inkomst av annat förvärvsarbete blir pensionsgrundande och avgiftsbelagd i samma utsträckning som inkomst av anställning. Detta förslag har tillkommit utan att kontakt tagits med lantbrukarnas organisationer.

Av vad som tidigare anförts framgår att denna utsträckning av tillhörigheten till den allmänna tilläggspensioneringen ingalunda kan vara till fördel för vissa grupper av lantbrukare och andra småföretagare. Om en möjlighet till delaktighet med hela inkomsten av annat förvärvsarbete skall införas, är det enligt vår mening nödvändigt, att samtidigt en valfrihet mellan exempelvis fullt deltagande och tillämpningen av tvåtredjedelsregeln införes. De tekniska möjligheterna av en sådan ordning bör prövas vid den utredning

som vi ovan förordat. I avvaktan på resultaten av denna utredning bör tvåtredjedelsregeln tills vidare bibehållas som grund för beräkningen av den pensionsgrundande inkomsten av annan förvärvsverksamhet.

Med stöd av vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen vid behandling av propositionen nr 45 måtte

I. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam förut-sättningslös utredning och förslag rörande ökad valfrihet be-träffande deltagande med inkomst av annan förvärvsverk-samhet i den allmänna tilläggspensioneringen i enlighet med vad i motionen anförts;

II. besluta att i avvaktan härpå nuvarande tvåtredjedels-regel tills vidare må gälla.

Stockholm den 11 april 1961

Henry Brandt

Rolf Eliasson

Harry Wahrendorff

Erik Larsson

i Norderön

Eric Nilsson

i Svalöv
